

2de Meetjeslandse Natuurstudiedag

Zaterdag 4 november 2023, SOCK Kaprijke

Samenvatting van de lezingen

Paddenstoelen in het Meetjesland

Lia Van Landschoot

Wat zijn paddenstoelen - zwammen - schimmels? Ook een vereenvoudigde systematiek wordt behandeld, wat zijn asco's en basidio's (met voorbeelden). Ook over de functie van zwammen zal het in deze voordracht gaan: biotrofe parasieten, necrotrofe parasieten, saprofieten, mycorrhizavormers, telkens met voorbeelden (foto's). Tenslotte wordt de werking van de paddenstoelenwerkgroep kort voorgesteld.

Monitoring van de grote zoogdieren in het Drongengoed

Paul Simoens, Rudi Baetslé, Hugo De Bruyker, Hans Vansteenbrugge

In het Drongengoed (Aalter-Maldegem) en het aanpalende militair domein van Ursel leeft een grote populatie reeën en damherten, die de laatste jaren sterk uitbreidt en daardoor de draagkracht van het gebied dreigt te overschrijden. Na intensieve monitoring en een grondige studie over de mogelijke manieren om de overpopulatie in te dijken, werd begin 2023 een afschotplan uitgevoerd. De motivatie en de evaluatie van deze beheermaatregel worden in de inleiding kort toegelicht.

Tijdens het monitoren werd niet alleen het aantal reeën en damherten geregistreerd, maar konden ook talrijke interessante gedragswaarnemingen gefilmd worden omdat de waarnemingen met telelenzen en vaste wildcamera's gebeurden, zodat de dieren niet verstoord werden. Over de reeën zullen filmregistraties worden getoond van vocale communicatie, sociale interacties, afwijkingen en zwarte reeën. Bij de damherten konden het groepsgedrag en de verschillende vocalisaties uitgebreid gedocumenteerd worden. Ook werden meerdere ernstige afwijkingen en letsels van de ledematen geregistreerd, waaronder manken, achtervoetnecrose, twee gevallen van spat en tien mannelijke herten met een afwijkende voorvoetstand. Ook werden vier damherten gefilmd met draadkluwens die aan de geweien waren vastgeraakt.

De voordracht wordt besloten met filmbeelden van enkele predatoren die in het gebied werden waargenomen, met name vossen, bunzingen, steen- en boommarters en een wasbeer.

Inleiding: Hans Vansteenbrugge, die als boswachter van het ANB verantwoordelijk is voor een groot deel van het Meetjesland waaronder het Drongengoed en het militair domein van Ursel.

Voordracht: Paul Simoens, dierenarts en professor emeritus van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent. Hij doet dit mede in naam van Rudi Baetslé en Hugo De Bruyker, twee getalenteerde natuurfotografen en ervaren natuurgidsen die de uitzonderlijke filmopnamen hebben gemaakt die in de voorstelling gepresenteerd zullen worden.

Natuurfotografie dicht bij huis: biodiversiteit door de lens

Peter De Craene

In deze presentatie wordt aangetoond dat natuurfotografie geen verre verplaatsingen behoeft. In de eigen buurt kan een fotograaf zich elke dag laten verwonderen: hoe meer je je inleeft in de natuur, hoe meer je te weten komt. Van grote zoogdieren tot minuscule insecten: het gamma is eindeloos. Vaak zijn onderwerpen makkelijk vast te leggen met één welgemikte druk op de ontspanner, vaker leidt enige techniek tot betere resultaten. Het neerzetten van schuilhutten, het voederen van dieren in de winter, het inzaaien van bloemenperken, stacking-fotografie en nog veel meer: deze uiteenzetting belicht enkele manieren om natuurlijke onderwerpen zo aantrekkelijk mogelijk voor de lens te brengen, en toont aan dat natuurfotografie bijdraagt tot natuurbescherming.

Bruine kiekendieven met kleurmerken: interessant en nuttig

Anny Anselin

Eerst komen herkenning, habitat en gedrag van de soort aan bod. Daarna gaan we in op het kleurmerkonderzoek dat in 2011 opgestart werd vanuit het INBO in samenwerking met een aantal regionale natuur- en of vogelwerkgroepen, waaronder ook het Meetjeslands Krekengebied valt. Het werkgebied voor het kleurmerken van jongen omvat de Vlaamse Noordzee- en Scheldepolders, Zeeland en Noord-Frankrijk. We willen achterhalen welke verplaatsingen jongen maken vanaf het verlaten van het nest en wat ze nadien doen als volwassen vogel. Hiervoor gebruiken we kleurmerken: zachte, plastieken lapjes die bij het nest aan de vleugels op een veilige en verantwoorde manier bevestigd worden. Elk jong krijgt een unieke code waardoor het later herkenbaar is. Sinds 2011 werden al bijna 1 800 jonge vogels van wingtags voorzien. Van deze vogels hebben we gegevens over geslacht, gewicht en vleugellengte. Dit geeft ons nuttige informatie over leeftijd en fenologie. Sinds 2011 werden door vrijwillige veldornithologen meer dan 2 000 waarnemingen gedaan. Terugmeldingen zijn er vooral in het werkgebied, maar ook binnen Europa en in Afrika. De afstanden die jongen afleggen van hun geboorteplaats tot een eerste broedplaats als adult, gaan van 100 meter tot 200 kilometer. Vrouwelijke vogels gaan verder dan mannetjes, ongeacht hun leeftijd. Bij het begin van het project werd veel aandacht geschonken aan het beschermen van nesten in graanvelden, dankzij de samenwerking met het Regionaal Landschap Meetjesland & Leievallei en landbouwers. Hierdoor konden tientallen nesten veilig gesteld worden.

Heidebeheer in functie van de fauna in het Heidebos

Gert Du Cheyne

Naar aanleiding van een regelmatig terugkerende discussie binnen de beheerwerkgroep van het Heidebos met betrekking tot het heidebeheer, werd een uitgebreide literatuurstudie gedaan om het beheer bij te sturen. Dit voornamelijk uit de bezorgdheid over de relatie tussen de aanwezige fauna en het gevoerde heidebeheer.

In de eerste tien jaren bestond het beheer voornamelijk uit de bestrijding van de Amerikaanse vogelkers en werd het heidebeheer eigenlijk uitgevoerd door een enorme populatie konijnen. Na de instorting van deze populatie werd een kleinschalig heidebeheer toegepast van maaien, naast de permanente begrazing van Galloways.

Een belangrijke wijziging gebeurde na het Life Project in 2013, toen de oppervlakte struikheide meer dan verdubbelde. Groot rollend materieel deed zijn intrede en het heidebeheer werd grootschaliger, o.a. door het intomen van de adelaarsvaren. Dit resulteerde in een korte, weinig structuurrijk maar zeer mooie bloeiende purperen heide. Dit beheer bleek ongunstig voor soorten als nachtzwaluw, boomleeuwerik, levendbarende hagedis, vele vlinders, bijen en zweefvliegen. Daarop werd het roer weer omgegooid naar zeer kleinschalig heidebeheer (tuinieren) en werd er opnieuw hout geïntroduceerd. Het hout werd immers verwijderd uit de heideterreinen om met de tractor en

maaibalk te kunnen werken. Ook werd de kudde Galloways sterk gereduceerd en werd de permanente begrazing verlaten. Graastijd en graaseenheden worden nu ad hoc bijgesteld. Een deel werd ook uitgerasterd voor de Galloways.

Vriezeganzen in het Krekengebied

Walter Hamelinck

Het is een vast gegeven dat elk najaar een horde 'vriezeganzen' afzakt naar het Krekengebied om er, afhankelijk van de weersomstandigheden, voedselmogelijkheden enz. min of meer een paar weken of maanden te vertoeven in de polderstreek. Daarna wordt de roep naar het noorden te sterk en vertrekken ze terug, om voor een volgende generatie te zorgen.

Het merendeel van de overwinteraars zijn kolganzen, maar ook minder gekende soorten, al of niet met exotische achtergronden, worden tijdens de winter vaak in grote groepen aangetroffen. Van een aantal overwinterende soorten worden de aantallen, aankomst en vertrekdatum van de laatste twee decennia bekeken, maar er zal dieper ingegaan worden op de kolganzen.

Na een korte beschouwing over de verschillende mogelijkheden om ganzen en zwanen te volgen op hun trekroutes en het belang daarbij dat deze vogels individueel herkenbaar zijn, zal aan de hand van enkele voorbeelden duidelijk worden welke trajecten ze afleggen om in de overwinteringslocatie aan te komen. De huidige stand van technologie help om de trekroutes beter in kaart te brengen.

De vegetatie langs drie Meetjeslandse kanalen

Andy Van Kerckvoorde

Het Leopoldkanaal, het Kanaal Gent-Oostende en het Afleidingskanaal van de Leie doorkruisen grote delen van het Meetjesland. Aan beide zijden van de kanalen komen bermen voor, die over het algemeen vrij breed zijn.

Bermen langs de kanalen worden meestal beheerd door te maaien of te laten begrazen om de transportfunctie niet te belemmeren en omwille van veiligheidsaspecten. Daardoor ontstaan in het algemeen graslandvegetaties. Bermen waren veelal niet onderhevig aan de intensivering van agrarische graslanden (zoals bemesting, omploegen of pesticidengebruik) en kenden een constant beheer waardoor er vaak relatief waardevolle graslandvegetaties bewaard bleven.

Veelal doorkruisen de kanalen in het Meetjesland een intensief agrarisch landschap met weinig of kleine halfnatuurlijke biotopen. Hierdoor kunnen belangrijke natuurwaarden juist worden gevonden in de bermen langs de kanalen.

De presentatie gaat vooral in op de verschillende graslandvegetaties voorkomend langs de drie kanalen:

- soortenarm grasland wordt gedomineerd door productieve grassen;
- gras-kruidentmix bestaat uit een mozaïek van grassen en kruiden zoals peen, duizendblad, scherpe boterbloem, vogelwikke, rode klaver en gewone berenklauw;
- soortenrijk glanshavergrasland met als kenmerkende soorten knooppkruid, margriet, gewone rolklaver, glad walstro, gele morgenster en veldlathyrus;
- soortenrijk struisgrasgrasland met als typische soorten muizenoor, schapenzuring, hazenpootje, klein vogelpootje, zandblauwtje, gewoon biggenkruid en gewone veldbies.

Er wordt ook ingegaan op de specifieke locaties van de ecologische waardevolle vegetaties die voorkomen langs de kanalen en welke bijzondere soorten er groeien.